

Martin Buchtík

Fakulta sociálních věd
Institut sociologických studií
Katedra sociologie
LS 2006/2007

Sociologie Prahy
Pražské urban legends

Kontakt: martin.buchtik@centrum.cz

ISS, III. ročník bc studia

Obsah

Obsah.....	1
Úvod.....	2
Co je to urban legend	2
Praha mýtická.....	3
Sebrané legendy	3
Historické Jádro.....	4
Příhoda s párkem	4
Rybář	4
Drogová dealerka	4
Kdo proběhne tunelem?	5
Sperma v kebabu	5
Muž s havranem	5
Obrazovky	6
Mor z vykopávek.....	6
Pankáč má žízeň	6
Ztracený batoh.....	6
Bunkry	6
Tajná základna.....	7
Vůdce tajné organizace Volá Londýn	7
Pták.....	7
Páternoster	8
„Nemáte křidu?“	8
Vnitřní město.....	8
Autobusová linka 666.....	8
Drak.....	8
Cihla	9
Maniak se struhadlem.....	9
Žiletky v tobogánu	9
Cestovatel časem	9
Pan Mňoukal	10
Prodejce NP z Palmovky.....	10
Švejk.....	10
Foťák na magistrále.....	10
Vnější město a periferie.....	11
Letadélko	11
Rozsvěcet se nevyplácí.....	11
Viadukt v Lysolajích	11
Adam Vlk	12
Strategický panelák	12
Struna	12
Úchylové v sadřáku.....	12
Metro	13
Uškrcenej pes	13
Proč zmizely koše v metrech?	13
Kuřecí muž	13
Závěr.....	13
Zdroje	14

Úvod

Mýty a legendy jsou význačným prvkem lidové slovesnosti. Strašidla, podivná místa, děsuplné události, to vše se předávalo po celé generace, to vše bavilo i děsilo. Dnes už se nikdo nebojí vodníka nebo rusalky, rytíři s useknutou hlavou jsou spíš pro smích. Ale přesto se legendy neztratily, jen byly nahrazeny novými, „opravdovými“. Nadpřirozeno ustoupilo tajemné bizarnosti, ústní předávání pomalu předběhl nový komunikační prostředek – internet. Legendy stále žijí a žít budou a se starými příběhy mají mnoho společného. Mění se kulisy i publikum, a proto se mění i mýty.

Cílem této studie je zmapovat urban legend spjaté s Prahou. A nejde jen o legendy, jde i o lidi a místa, která se legendárními stávají nebo již staly. Právě tyto legendy odráží současnou povahu společnosti – poukazují zcela přesně na to, čeho se lidé obávají, po čem touží. Některé příběhy jsou veselé, jiné smutné, často bývají děsivé nebo varovné.

Na začátek práce jsem umístil krátké pojednání o urban legend a jejich výzkumu, aby bylo možné uvést do problematiky i nezasvěceného čtenáře. Na první pohled jde totiž o zcela odlehčené téma nehodné akademické půdy. Já jsem ale opačného názoru. Touto cestou se v podstatě dostáváme ke společnosti nejbližší, jak je to jen možné. Lidová řeč příběhů často kontrastuje s akademickým odborným jazykem, pokud ji však nezachováme, ztratíme autentičnost výpovědi, což je nenávratná škoda. Na druhou stranu je potřeba ukázat i odbornou stránku věci. Proto se v krátkosti snažím ukázat onu akademickou a sociologicky relevantní stránku urban legends.

Následně se budu věnovat jednotlivým legendám. Kromě příběhu samotného se pokusím ukázat jeho sociologickou perspektivu, alespoň částečně odkrýt jeho pozadí. Ve své práci se budu soustředit na ty z legend, které je možné konkrétně lokalizovat. Studie není vyčerpávajícím zdrojem všech legend a příběhů týkajících se Prahy a ani jím být nemůže, protože právě teď se dost možná někde rodí nová urban legend. Mým cílem je čtenáře upozornit na tento novodobý fenomén a ukázat ve stručném průřezu něco ze širokého spektra příběhů.

Při práci jsem čerpal především z knihy Petra Janečka Černá sanitka, která se zabývá legendami z celé České Republiky. Je jediným rozsáhlejším dílem tohoto typu u nás a je tak zcela unikátním zdrojem informací. Dalšími zdroji jsou pak informátoři z řad mých známých a kamarádů a také samozřejmě internet, zejména diskusní server nyx.cz. Zde jsem také provedl obsahovou analýzu diskusních klubů, které si více či méně týkají urban legends. Vzhledem k úzké profilaci tématu nebylo možné využít zahraničních zdrojů. Cílem této práce ovšem není kompilace myšlenek různých autorů, ale vytvoření vlastního svěbytného příspěvku v tomto oboru.

Co je to urban legend

Urban legend je výraz pro novodobé mýty a pověsti. O tom, že jde o jev poměrně nový, svědčí mimo jiné i to, že neexistuje přesný český výraz pro „urban legend“ a toto slovní spojení se používá v běžné řeči, podobně jako jiné nové termíny, často spojené například s počítači (software, hardware). Jde v určitém slova smyslu o mezinárodní výraz, což krásně dokresluje charakter legend, protože mnohé z nich můžete v regionálně upravené verzi slyšet v USA, Francii, Rusku nebo Japonsku. A samozřejmě v české kotlině. Vždy zaručeně opravdově, pravdivě a jedinečně. Urban legend jsou vedle například humoru důkazem toho, že lidová slovesnost nevymřela. Jen se poněkud aktualizovala – a globalizovala.

Urban legend nemusí být nutně pouhou fikcí, často se alespoň částečně zakládají na pravdě. Charakteristickým rysem je, že se vypravěč snaží celou příhodu autentizovat, a tak se často stala „kamarádovi mého kamaráda“. Až nápadně tak toto uvození kontrastuje s dávných „bylo, nebylo“, „za sedmero horami a sedmero řekami“. Posluchač se dostává do středu dění

jen tím, že se příběh stal v podstatě někomu „známému“, v drtivé většině případů vládne přesvědčení, že se příběh skutečně odehrál, což ovšem většinou není pravda.

Záběr a šířka témat urban legend je skutečně veliká a variuje od lehkých humorných historek po velmi rozšířené fámy. Některé z nich se dostaly i na televizní obrazovky, novin i knih, čímž posílily svou „pravdivost“. Krásné na nich je to, že jich každý známe velké množství, ale mnohdy netušíme, že jde o urban legends. Sám jsem ale v posledních měsících zbystřil svou pozornost pokaždé, když někdo začal vyprávět: „...tak to kámoš máho kámoše...“. A tak jsem se stal novodobým folkloristou sobě navzdory.

V této práci jsou kromě urban legends obsažena i vyprávění pravdivá, která můžete sami ověřit při svých cestách Prahou. Nejde tedy o legendy v tom slova smyslu, ve kterém byly definovány výše. I pro tyto příběhy je zde místo, protože i ony dotvářejí „Mystickou Prahu 21. století“. Často jde o příběhy lokálních postaviček, které jsou často bizarní (a ve své podstatě často lidsky smutné) nebo zajímavých míst, kterých byste si jako běžní chodci nevšimli. I tento typ vyprávění je paralelním odrazem starých příběhů. Zde se například nabízejí Povídky Malostranské od Jana Nerudy. Příběhy svérázných postaviček jsou aktuální i dnes. A zajímavých míst opředených tajemstvími je v Praze od nepaměti spousta.

Praha mýtická

Praha je místem, které má snad všechny myslitelné předpoklady proto, aby se stala místem s vysokou kumulací urban legends. Hrají zde roli především hledisko historické, statusové, geografické a sociokulturní. Praha je městem s mnoha set letou tradicí, o jehož pověstech bylo napsáno mnoho knih. Právě tyto pověsti jsou živnou půdou pro vytváření nových příběhů, které jsou aktuální pro dnešní dobu.

Z hlediska statusu, byla Praha vždy hlavním městem, centrem dění celého státu. Právě zde se děla zásadní rozhodnutí týkající se celého širokého regionu, a takové události replikovaly příběhy celonárodního významu. Dnes je Praha středobodem urban legends. Prakticky každá z legend má svou „pražskou“ verzi.

Geografické hledisko je spjato s se statusovým hlediskem. Praha je evropskou metropolí ležící v samém srdci Evropy. Je tedy zcela přirozené, že přijímá vlivy ze zahraničí. Praha je častou jakousi „gateway“ pro moderní mýty a také místem jejich setkávání. Můžeme zde narazit na vlivy jak Ruské, tak Americké. Praha tedy „nasává“ legendy jak z různých koutů České Republiky a zároveň přitahuje příběhy mezinárodní.

Sociokulturní aspekt je významný ze dvou důvodů. Za prvé je Praha dostatečně anonymním místem na to, aby v něm bylo možné příběhy vyprávět tak, aby byly autentické a zároveň ne natolik velká, aby Pražané neznali zcela konkrétní místa, jichž se příběhy často týkají. Za druhé Čechy obecně mají bohatou tradici lidové slovesnosti (jak můžeme vidět například na lidové písni) a příběhy si předáváme prakticky dennodenně, napříč socioprofesionálními, věkovými a genderovými skupinami.

Praha mýtickou byla, je a má nejlepší podmínky i takovou zůstat.

Sebrané legendy

Něž dojde na legendy samotné, je potřeba k nim něco málo doplnit. Vybíral jsem pouze příběhy spjaté s konkrétním místem v Praze. Vzhledem k rozsahu práce nezmiňuji všechny. Vždy jsem se pokoušel uvést zdroj. Pokud je několik zdrojů, preferoval jsem ústní předání, obsahovou analýzu internetu a teprve na závěr knihu PhDr. Janečka (ve které se ovšem většina urban legends vyskytuje). Legendy jsou rozděleny do tří skupin, podle místo

jejich výskytu. Kurzívou psané texty jsou citacemi podle zdroje (upravené pouze vzhledem ke stávající jazykové normě), běžným fontem psané texty jsou parafrází z vyprávění.

Historické Jádro

Příhoda s párkem

Lokalita: Václavské náměstí

Zdroj: Janeček (2006): str. 195

„To se vyprávělo o automatu Koruna na Václavském náměstí. Přišel tam člověk a koupil si párek. Párek si odložil na stolek a šel si koupit něco k pití. Když se vrátil, tak zjistil, že nějaký chlap jí jeho párek. Nevěděl, co má dělat. Nakonec si vzal příbor a začal jíst párek z druhé strany. Když ho dojedli, vzal si brašnu, kterou si předtím na stolek položil, a spatřil netknutý párek, který byl brašnou zakrytý.“

Tato urban legend má blízko k anekdotě. Specifická je svou lokalizací do památného bufetu Koruna. Nepochybně o něm koluje nebo kolovalo více příběhů. Koruna bylo místo setkávání širokých sociálních vrstev, proto je tento příběh obecně rozšířen.

Rybář

Lokalita: Staroměstské náměstí

Zdroj: nyx.cz

Na Staroměstském náměstí se čas od času objevuje rybář. Je to muž, který sedí s prutem u kanálu a žebra peníze. (Viz. fotografie níže)

Drogová dealerka

Lokalita: Karlovy lázně

Zdroj: nyx.cz, ID MAYA_BIU

„Holka, která dealovala v Karlovkách, přenášela platičko tripů (velký jako A4) pod trikem, v pohodě prošla, ale pak začalo pršet a všechno se to do ní vsáklo a teď už je několik let v Bohnicích a myslí si, že je sklenice vody a že jí někdo zvrhne. jeden kamarád říkal, že tu holku na 100% zná a že se to stalo na nějakym technu, ale věřte mu to.“

Kdo proběhne tunelem?

Lokalita: spojovací tunel metra Hlavní nádraží - Muzeum

Zdroj: nyx.cz, ID Vizi

„Kdysi taky ještě za bolševika jsem četl v nějakém časopísku (tuším Ahoj na sobotu se jmenoval anebo to byl Mladý svět) veselé historky z metra, které dávají k lepšímu jeho zaměstnanci. Ta jedna mi přijde taky spíš jako UL nežli pravdivá.

Šlo o to, že dva chlápci se vsadili, že ten jeden proběhne tunelem metra, konkrétně mezi Muzeem a Hlavním nádražím na lince C, ten úsek je v celé síti nejkratší, měří kolem 400 metrů. Spočetli si, že o víkendu večer má metro interval 10 minut, což musí na ten běh bohatě stačit. No a ten jeden se skutečně do tunelu vydal a tu trať proběhl, akorát že byl nakonec totálně vyklepanej, protože celou dobu slyšel za sebou hukot vlaků (který ovšem byly dostatečně daleko) a furt čekal, kdy to do něj zezadu nějaký vlak napere.

No, když nad tím tak přemýšlím, tak to možná UL není, možná to je skutečně pravda - když vidím ty "borce" co se vozej po soupravách nebo se poflakují po tunelech, tak proč by v metru nemohl někdo běhat :-)"

Další informátor tuto legendu potvrzuje a dodává: *„To je prej fakt pravda. Je to cca 550m, jenže jak prej typek do tunelu vbehnul, druhý sup tam za ním a zařval HUUUUU!“* Obdobný motiv se nedávno vyskytl v maďarském filmu revizoři, tam má ovšem příběh daleko hororovější náboj. Metro je vůbec oblíbeným námětem pro urban legends, jak ostatně uvidíme v dalších legendách. Částečně je to dáno kumulací lidí v těchto prostorách (kdo by neznal metro) a z druhé části je zde solidní základ pro urban legends. Pověsní jsou „netopyři“, lidé jezdící zavěšení za vrchní drážidla hlavou dolů, lidé jezdící mezi vagony soupravy atp.

Sperma v kebabu

Lokalita: Národní třída

Zdroj: nyx.cz, ID TOY_BOX

Arabové v bistru na Národní třídě přidávají do kebabu a gyrosu svoje sperma. Údajně proto, aby se zákazníci vrátili. Liší se pouze tradované množství dárců. Někteří hovoří o biblickém čísle dvanáct, jiní o neuvěřitelných dvaachtyřiceti.

Tato leganda by mohla zastupovat všechny možné varovné příběhy z různých restauračních zařízení. Příběhy o nečekaných přísadách se týkají zejména čínských restaurací (krysy a psi místo kuřecího masa), sítě McDonald's, ale také třeba stánků s občersvením na Václavském náměstí. Jde do jisté míry o projev strachu z neznámého.

Muž s havranem

Lokalita: Národní třída a Anděl

Zdroj: nyx.cz

V Praze se vyskytuje muž podviného vzezření (podle dostupných svědectví má černé sako a neupravovaný plnovous), který s sebou nosí na ruce havrana. Toho má údajně přivázaného řetízem.

Takových příběhů známe hodně. Postavičky zvláštní, a přece nevýznamné, nacházíme v literárních dílech od nepaměti, stejnětak i v lidové slovesnosti. Muž z havranem je takovým anonymním „vesnickým bláznem“ 21. století. Tento skutečně existuje.

Obrazovky

Lokalita: Nová scéna Národního divadla

Zdroj: nyx.cz, ID Danniell

„Taky je prej pravda a kámoš mojí kámošky to ví, on na tom dělal, že celá Nová scéna u Národního divadla je postavena z obrazovek televizních přijímačů a na Silvestra roku 2005 se prý všechny zapnou a budou přes ně vysílat silvestry po celém světě.“

Zde jde o „technologickou“ urban legend, u které je zřejmé, že je pouhou legendou. Jak víme, na Silvestra roku 2005 se opravdu nic zvláštního nestalo.

Mor z vykopávek

Lokalita: Náměstí Republiky

Zdroj: Anna Plasová, ústní sdělení

Nedávno byly při stavbě komplexu Palladium odkryty archeologické vykopávky. Skupina archeologů se jim věnovala a našla mimo jiné středověký pohár. Večer oslavovali a nálezce měl tu čest se z poháru napít. Za několik dní onemocněl a žádné léky nezabíraly. Proto jej odvezli do nemocnice, a až po několikerém zkoumání přišli na to, že smolař má mor.

Pankáč má žízeň

Lokalita: Náměstí Republiky

Zdroj: Janeček (2006): str. 254

„Metrem jede punker s vyholenou hlavou, všude piercing a sichrhajcky a na kolenou má normální stolní telefon – bylo to ještě v době, kdy nebyly rozšířené mobily. Lidi na něj čuměj a myslej si, že se asi zbláznil, když jede s tím utrženým sluchátkem. Punker najednou mezi dvěma stanicema zvedne sluchátko a řekne: „Jeane, prosil bych jednu kávu na Náměstí Republiky.“ Lidi se punkerovi smějou ještě víc. Metro dojede do stanice Náměstí Republiky, kde najednou do vagonu nastoupí vrchní ve fraku a na stříbrným podnose nese šálek kávy, kterou před celým šokovaným metrem podá punkerovi.“

Zde stojí za povšimnutí (z našeho hlediska) osoba „pankáče“. V obecné představě jse o podivnou subkulturu schopnou všeho. Často jsou jim připisované historky spojené s alkoholem nebo (jak v tomto případě) recesí.

Ztracený batoh

Lokalita: Nemocnice na Karlově náměstí

Zdroj: nyx.cz, ID Pahavaska

„Ehm, k mrtvolkám, Působil jsem v nemocnici na karláku, a šly tam různé historky... ..nejvíc mě utkvělo vyprávění civilkářů z takzvaného DAKu, tj. dětský areál karlov. DAK je na kopci, patologie pod kopcem skoro u Karláku, volat havrany s autem kvůli nemluvněti je přeci plýtvání. Inu ubohý civilkář nafasuje baťoh, a už si to vykračuje s mrtvolkou na zádech po Praze. No, kdybych si vymýšlel, tak to tady nekončí, a doplním nějakou variantu s ukradeným batohem a tak:) ale toto je přeci naprosto pravdivé, fakt.“

Bunkry

Lokalita: Psychiatrická léčebna na Karlově

Zdroj: nyx.cz, ID Pahavaska

„Podzemní nemocnice Na Karlově pochopitelně je, i s operačními sály připravenými k provozu a stovkami lůžek. Pokud se projdete po zahradě Psychiatrické kliniky, najdete několik

zazděných vstupů. A pokud se budete dívat pozorně, najdete v zastrčeném rohu dokonce vjezd do podzemí pro auta.“

Tajná základna

Lokalita: I.P.Pavlova

Zdroj: Janeček (2006): Str. 302 a ústní sdělení

„Na Nuselském mostě měly v případě krize přistávat stíhačky. Hangár měly někde v podzemí pod Pavlákem.“ Jiná verze hovoří o tajné základně na Letné, přičemž rozletovou dráhou by měla být celá letenská pláň. Tento bunkr byl napojen na komplex podzemních prostor v místech, kde stávala socha Stalina.

Na I.P. Pavlova by měla být také tajná nemocnice a vojenská základna vybudovaná při stavbě metra. Do těchto prostor se dá dojít tunely metra. Jiná je na Dejvické a pokud zaspíte v posledním metru, můžete se tam dostat.

Vůdce tajné organizace Volá Londýn

Lokalita: Karlovo náměstí a okolí

Zdroj: <http://mongolbloguje.blogspot.com/>, článek Věcej tulák po Praze a lidé z druhého břehu¹.

Pokud se pohybujete po hospodách pověsti nevalné, můžete potkat jednoho pozoruhodného člověka. Jmenuje se Láďa, ale jméno vám patrně neprozradí, protože „tajný číhají na každém rohu“ a obecně vám toho většinou moc neřekne. Je ale možné od něho získat jednu kuriózní tiskovinu. Láďa je vydavatelem konspiračního časopisu Volá Londýn, ve kterém se dočtete o velkém spiknutí komunistů, o tajných agentech, kam jen oko pohlédne, a vůbec všelijaké zajímavosti. Většina článků je psaná fixou, některé na nekvalitním a špatně seřízeném psacím stroji a množí to zřejmě na konspirační kopírce. Tento unikát dnes stojí kolem dvaceti korun a rozhodně se to vyplatí.

Osobně jsem se s Láďou poznal před několika lety, kdy mě lehce opilého našel v Suché dásni. Měl jsem takovou povídkovou náladu, tak jsem mu koupil pivo a začal z něj tahat podrobnosti. Dozvěděl jsem se, že Volá Londýn je celosvětová konspirační organizace, která plánuje převrat a vychází z odkazu kapely Plastic People, dorozumívají se pomocí šifrovaných e-mailů a hlavně se nic nesmí dozvědět soudruh Paroubek, který řídí druhou stranu barikády. Povídali jsme si hodně dlouho a já mu většinou oponoval. Nedokázal mi totiž prozradit, co nastane, až provedou ten převrat. Bylo znát, že s touto drobností konspirační uskupení nepočítalo. Každopádně to byla legrace, která se mi vyplatila, protože když jsme se setkali znovu, nechtěl po mně dvanáct korun za časopis, ale pouhých osm. Prý mám intelektuálskou slevu.

Pták

Lokalita: Karlovo náměstí

Zdroj: Lukáš Dušek, osobní sdělení

Na Karlově náměstí, v místě stanice tramvaje ve směru z I.P.Pavlova se nachází zajímavá statuetka ptáka. Je umístěna na stromě nad sochou. Je vidět zejména v zimě, kdy je strom holý. Tento pták je údajně dílem stejného autora jako drak na Karlově náměstí.

¹ Převzato z <http://mongolbloguje.blogspot.com/2007/04/vnej-tulk-po-praze-lid-z-druhho-behu.html> Na této adrese je dostupný celý text.

Páternoster

Lokalita: Karlovo náměstí

Zdroj: Jaromír Vybíhal, ústní sdělení

V budově ČVUT je páternoster. Obecně je strašně nebezpečné jimi jezdit, protože se dost často stává, že vám zůstane noha nebo ruka venku a jak výtah projíždí patry, tak končetinu prostě utrhne. Zde je také neradno jezdit do posledního patra. Tam se totiž páternoster obrátí vzhůru nohama vy tak zničehonic stojíte na stropě.

K této legendě se váže recesistická studentská příhoda. Studenti naočkovali touto legendou své spolužačky a za chvíli viděli kamaráda, jak jede nahoru. Byli s ním domluvení, takže on nahoře udělal stojku a projel hlavou dolů kolem vyděšených studentek.

„Nemáte křídu?“

Albertov, posluchárna MFF UK

Zdroj: mimo jiné nyx.cz

„Profesor během přednášky ve velké posluchárně vypsál všechnu křídu. Vrazil tedy do vedlejších poslucháren. Vběhl do té samé posluchárny z druhé strany a zeptal se přítomných studentů: "Nemáte tu náhodou nějakou křídu?"

Mírně se hihňající studenti mu po pravdě sdělili, že žádnou křídu nemají. profesor tedy vyběhl ven, a vrátil se do posluchárny dveřmi, kterými ji opustil poprvé. A už odshora si nahlas stěžoval: "To je strašné, tady nikde není křída!" Studenti v té době padali smíchy pod lavice.“

Tato typicky studentská úsměvná historka je spíše anekdotou, přesto jsem ji sem zařadil. Slyšel jsem ji několikrát, ale až na jednu výjimku byla lokalizována na matfyz. Patrně proto, že studenti i přednášející na matfyzu jsou obecně považováni za osoby, které jsou často „mimo realitu“.

Vnitřní město

Autobusová linka 666

Lokalita: Vinohrady

Zdroj: nyx.cz, ID ALIAS

V Praze prý jezdila autobusová linka č.666. Řidičem je údajně „extrémista“ dopravních podniků. Pravidelně jím vozí příznivce metalu z baru Black pes v Klánovicích do hospody Staré Hadry (ulice Ruská, pod Bezručovými sady). Tento autobus také čas od času jezdí na různých mimořádných linkách.

Drak

Lokalita: Jiřího z Poděbrad

Zdroj: Lukáš Dušek, osobní sdělení

Vystoupíte-li z metra směr ulice Slavíkova, na rohu uvidíte prodejnu pečených kuřat. Když dojdete k ní, podíváte se nahoru, tak na římse na rohu sedí drak.

Drak na Jiřího z Poděbrad (skutečně tam je) je specifickou podobou moderního folkloru. Osobně jsem slyšel vyprávět o tom, že je jedním z posledních výtvarných děl nějaké skupiny autorů, kteří chtěli těmito novodobými „chrličí“ poukázat na možnosti zvýšení architektonické hodnoty objektů v Praze.

Cihla

Lokalita: Žižkov

Zdroj: nyx.cz, ID DANNIEL

„Tohle mi vyprávěl spolubydlící, že prý se to stalo jeho kolegovi z práce..(neřeším): šel přinachcanej z žižkovský hospody a v teto vyhlášené čtvrti ho zastavila menšinová skupinka, že si od nich má koupit cihlu. On na to, že jí nechce, tak mu dali po tlamě. Pak si jí radši koupil. Cestou ji samozřejmě vyhodil... o pár bloku dál ho další skupinka skásla za to, že nemá cihlu...“

Noční Žižkov je mýtem sám o sobě. Kolikrát jste slyšeli, že není radno procházet se v noci po Žižkově? Vysoká míra drobné kriminality se odráží i tomto vyprávění.

Maniak se struhadlem

Lokalita: Žižkov

Zdroj: Janeček (2006): str. 272

„Ještě jsem slyšela o maniakovi, který chodí po městě, chytá děti, má struhadlo a strouhá lidem záda. Vyprávěla mi to ve druhé třídě spolužačka ze Žižkova.“

Žiletky v tobogánu

Lokalita: Podolí, plavecký stadion

Zdroj: Janeček (2006): str. 70

V tobogánu na plaveckém stadionu v Podolí jsou občas položené žiletky. Dávají je tam Cikáni, naschvál, aby se lidi pořezali.

Phdr. Janeček ve své knize uvádí, že ve všech verzích příběhu, které zaznamenal po celé České republice, se explicitně uvádí, že žiletky do tobogánu dávají romové.

Cestovatel časem

Lokalita: Smíchov – Anděl

Zdroj: <http://mongolbloguje.blogspot.com>, ID El Carlos

„Tuhle jsem jel metrem z Anděla na stanici Ruzyně. Potřeboval jsem vyzvednou letenky na dovolenou.“

Když jsem se vracel, přistoupil ke mě člověk, očividně nezanedbalý vzhled a vystupování poměrně slušné. Než jsem stihl cokoli říct, umlčel mě a řekl, ať si poslechnu jeho příběh, že nechce peníze (a to se často nevidí).

Začal mi vyprávět jak zamlada studoval v Praze, rodiče se rozvedli a on budoval svou hudební kariéru v jedné undergroundové kapele. Prý projezdil celý svět a to způsobem, že se prostě sebral a zmizel. Někdy se i vrátil.

Prožil všechny možné situace - vtipné, smutné, legrační i tragické . Zažil co je to práce nadnárodní korporaci i co to je úřad práce, poznal co je to být dole a být ještě níž.

Proplouval takhle životem dlouhou dobu než ho závistivý kolega - blogger zastřelil stříbrnou kulkou posvěcenou od samotného kardinála. Od těch dob jeho duch bloudí časem a prostorem a vykládá svůj dlouhý příběh.“

Pan Mňoukal

Lokalita: Karlín

Zdroj: nyx.cz

„Karlín, kousek za viaduktem naproti kasárnám bydlí takovej milej blázen, co pořád napodobuje zvířátka... Až do pozdního podzimu nosí kraťasy (ustřižený tepláky), přes zimu přejde na full size tepláky... Na Karlínský náměstí chodí venčit psíka a občas s sebou nosí starý, izolepou spravovaný, radio... Nejčastěj dělá kočičku nebo takový něco, co bude asi nějaký pták.“

Mikuláš

Lokalita: Karlín

Zdroj: nyx.cz

Další známá figurka karlínská. Chodil dřív po Karlíně a jinde v centru a byl 365 dní v roce oblečen jako Mikuláš. Velmi dlouho nespátrěn.

Prodejce NP z Palmovky

Lokalita: Palmovka

Zdroj: nyx.cz

„Onehdá měl dobrou inovaci. Mířil na lidi banánem a vykřikoval: „Kupte si Nový prostor nebo to odjistím.“ Chodím tam každý den z práce i do práce, a když sem tam ten den šel večer, už toho měl asi dost, takže se 3x zakoktal než to řek celý, tak to už sem si to fakt koupit musel.“

Tento prodejce je zřejmě velice zřetelný, neboť o různých jeho „prodejních strategiích“ se zmiňuje více osob.

Švejk

Lokalita: Hanspaulka

Zdroj: nyx.cz, ID Ryssa

„Na Hanspaulce v Dejvicích bydlí chlápek, co vypadá jakoby z oka vypadla Švejkovi. Nemluví, dokonce se povídá, že snad nemá jazyk. A jentak se celý dny prochází se starým magnetáčkem a poslouchá nahrané zvuky vlaků. Je to spíš takový chrčení. Ale každopádně si myslím, že si zaslouží, aby tu o něm byl zmínka.“

Foták na magistrále

Lokalita: Nusle – Nuselský most

Zdroj: ústní sdělení

Na mostě je omezená rychlost (údajně 50 km/h) a jeden „kamarád kamaráda“ si jednou všiml, že je tam také radar a fotoaparát, který opravdu fotí. A protože byl recesista, tak asi třikrát projel kolem dovolenou rychlostí a usmíval se a mával do aparátu, jak on je poslušný. Co jej pak ovšem překvapilo bylo, když mu domů přišla pokuta za to, že nebyl upnutý.

Známější varianta (zaznamenaná i v knize Černá sanitka) ovšem pochází z Bratislavy. Je pravděpodobné, že byla do Prahy pouze „importována“.

Vnější město a periferie

Letadélko

Lokalita: Bohnice

Zdroj: nyx.cz, ID DEVIL

„Už potřetí, vždy z jiných úst jsem slyšel historku o nějakém modeláři, kterej si v blízkosti Bohnické léčebny pouštěl letadélko radiem ovládané (sám bydlím o pár bloků dál, takže vím, co je to za hovadinu). Najednou prej letělo mimo dosah a přistálo uvnitř. Naneštěstí měli blázni venčení- před svou budovou si tam dělaj to, na co sou zblázněný. No a ten modelář tam vlez samozřejmě, jako že de hledat letadýlko (to asi víte, ze to stojí nemálo peněz) a najednou ho čapnul hlídač a povídá, tak deme, už ste dávno měl být na obědě. Modelář koktá, že jen hledal letadýlko, který mu tam zabloudilo. Hlídač, zvyklý na výmluvy degenů opáčí: „Ááááá, pán je dneska pilot,“ a odvede modeláře na oběd. Po obědě se vše vysvětlí a blebleble.....hepyend....“

Psychiatrická léčebna je ústředním motivem mnoha anekdot. V tomto případě je možné opět vysledovat silnou stereotypní představu o lidech v léčebně hospitalizovaných („...před budovou si tam dělaj, na co sou zblázněný.“) Jiné varianty příběhu jsou příkrášleny tím, že letadélko šel pouštět tatínek se synem. Když otec šel letadélko najít a chlapec tam čekal a plakal, všem říkal, že spadlo letadlo a otec jej šel zachránit, přičemž ukazaval za plot léčebny.

Rozsvěcet se nevyplácí

Lokalita: Koleje Hvězda

Zdroj: ústní předání od spolužáků z kolejí

Tato pověst se odehrává na studentských kolejích. Dvě dívky plánují, že si někam vyjdou, ale jedna z nich se musí učit, a tak zůstane na koleji. Ta druhá vyrazí sama do nedaleké hospůdky. Potká tam milého chlapce (případně partu) a jak se blíží půlnoc, rozhodnou se někam pokračovat. Dívka je oblečená jen na lehkou, tak si cestou skočí pro svetr. Vejde do pokoje, a protože už je zhasnuto, nechce kamarádku budit, poslepu nahmatá ve skříni svetr a zmizne jako myška za zábavou. Když se ráno po propité noci vrátí, najde pokoj celý od krve, mrtvou kamarádku v posteli a u ní lísteček s nápisem: „Kdybys rozsvítila, dopadla bys stejně.“

Tato mezinárodní legenda našla své pražské uplatnění právě na kolejích Hvězda. Janeček píše, že její verze se u nás vyskytují také v Brně a Ostravě. K nám se dostala zřejmě z USA, kde byla poprvé zachycena v 60. letech.

Viadukt v Lysolajích

Lokalita: Podbaba

Zdroj: Janeček (2006): str. 257

Existují dva příběhy o tom, jak pod viaduktem v Lysolajích začaly jezdit autobusy. Původně totiž měli všichni zato, že autobus pod viaduktem nemůže projet. První historie hovoří o zloději, který ukradl autobus, ujížděl Šáreckým údolím, a protože jej honila policie, nezbylo mu než pokusit se projekt pod viaduktem a k překvapení jeho i policistů se to podařilo. Stalo se to v roce 1985.

Druhý příběh se měl udát v roce 1987, kdy skupina autobusáků popíjejících v depu v Podbabě vedla debatu o tom, jestli lze pod viaduktem v Lysolajích projet s autobusem. Jeden z řidičů, značně ovíněn, tvrdil, že ano. Došlo na sázky a tak se řidič promptně sbalil a s autobusem uháněl směr Lysolaje. V tu chvíli jeho kolegům došlo, jaké nebezpečí hrozí a jali

se jej zachraňovat. První jel autobus s opilým řidičem a za ním celá kolona dalších. A jak je patrné, řidiče zastavit nestačili a autobusák svou sázku vyhrál.

Adam Vlk

Lokalita: Prokopské údolí

Zdroj: nyx.cz, ID Stiepaan, Naf

„Je to prej blázen kterej chodí po Prokopáku oblečenej do kožesin a napadá všechno živé s představou, že sou to vlci. Já teda do Prokopáku chodím celkem často ale ještě sem neměl tu čest :)“

„No jo to je pravda, Adam Vlk, to jsem taky slyšel, respektive když jsem bydlel v Butovicích, tak se o něm dokonce psalo v nějakém tom místním plátku.“

Strategický panelák

Lokalita: Jižní město

Zdroj: Janeček (2006): str. 301

„Jedna z 80. let. Na začátku dálnice D1 je věžák stojící velmi blízko dálnice. Je tam situovaný proto, že byl už od svého postavení podminovaný, a to takovým způsobem, aby byl v případě války shozen na dálnici a znemožnil snadný přístup tanků do centra.“

O válečném využití celých pražských sídlišť hovoří obdobná legenda. Sídliště byla stavěna zejména jako strategická ochrana před atomovým útokem. V případě svržení atomové bomby na vnitřní Prahu by prstenec sídlišť zpomalil tlakovou vlnu. Domy jsou tak navrženy.

Struna

Lokalita:

Průhonice

Zdroj: řetězový e-mail (ponechaná bez diakritiky ve znění, ve kterém přišla)

Jedna celkem drsná historka, sirte dal.

Jedna znama byla nakupovat v hypernove v Pruhonicich, asi v devet vecer.

Kdyz skladala veci do auta, prisel za ni chlapek - seriozni pan kolem padesatky, v obleku, s diplomatkou. Ze pry tam mel nejaky jednani a bohuzel mu ujel posledni autobus, tak jestli by ho nevezala na Opatov, pokud jede tim smerem. Ona rekla ze ne, at se nezlobi a manik jako ze OK, ze nevadi, ze to chape.

Kdyz odjizdela, tak tam porad jeste byl, takze se ji ho zzelelo a vzala ho.

Manik hodil diplomatku dozadu a nastoupil. Kdyz zastavili na krizovatce na cervenou, zeptal se, jestli by ji nevadilo, kdyby si radsi sednul dozadu, ze pry se mu dela vepredu spatne. Kdyz vystoupil, blikla zelena, ona najednou asi dostala strach a proste mu ujela.

Doma to vypravela manzelovi, ten ji samozrejme vynadal, ze je uplne blba, ze ho tam tak nechala a co ted jako s tou jeho taskou.. Tak jeli na policii, at to treba predaji oni, nebo neco. Policajti tu diplomatku otevrel. Nebylo v ni vubec nic, jen rukavice a ocelova struna..

tohle se doopravdy stalo, takze si davejte bacha.

Úchylové v sad'áku

Lokalita: Pomezí sídliště Košík a Hostivaře

Zdroj: Petr Turoň, ústní sdělení

V prostoru mezi Košíkem a Hostivaří, je pás volné vegetace, protéká tudy Botič. Tomu místu se říká Sad'ák. Je to takový třešňový lesík. A tam, v první polovině devadesátých

let, byly úchylové. Bylo jich přesně sedm. Kluci tam v partách vyráželi s praky na lov. Prý dokonce jednoho přistihli, ale neulovili – utekl.

Metro

Vděčným a častým prostředím pro urban legends je pražské metro. Rozhodl jsem se zařadit zde metro jako svébytnou kategorii. Pokud je ovšem známo konkrétní místo, je legenda uvedena výše. Celkově souvisí s metrem pět legend, které již byly zmíněny (Kdo proběhne tunelem?, Pankáč má žízeň, Bunkry, Tajná základna, Cestovatel časem) a tři další:

Uškrcenej pes

Zdroj: nyx.cz, ID Danniell

„A jedna z metra, vyprávěl kolega v práci že to prý údajně sám viděl! Babka nastoupila do plného metra ale jejímu voříškovi se tam mezi ty lidi moc nechtělo, tak, jak už tak babičky dělají, mu neustále opakovala: „Pojď dovnitř, Fifinko (to je fuk), slyšíš, pojď dovnitř“. Ohnout se pro něj nemohla - málo místa a starý záda. až se dveře zavřely. Pejsek ještě nějakou chvíli cupkal podél soupravy, pak už nestíhal tak se jen vezl po dlažbě. Babka stála vevnitř jak opařená a držela vodítko které vedlo někam ven skrz dveře... Na konci peronu je takový zábradlíčko. Tam to jen s vodítkem trochu luplo. Na další zastávce, když se dveře otevřely, na jeho konci pochopitelně voříšek nebyl... Smutnej příběh.“

Proč zmizely koše v metrech?

Zdroj: nyx.cz, ID Claven

Je to vcelku prosté. Skupina lidí, která hraje velké hry po celé Praze jednou hráli hru inspirovanou mafiánskými klany. Udělali si krabici od bot a na tu černou fixou napsali BOMBA a dali ji do jednoho koše v metru. Bohužel ji našli dřív lidi než členové klanu co jim byla určená. Od té doby nejsou v metru koše a lidi hází ohryzky a papíry do kolejiště.

Kučecí muž

Zdroj: ústní předání, Lukáš Dušek

Po trase metra B jezdí takové individuum. Má silně vsugerovanou iluzi, že je kuře. Pokud se k němu posadíte v metru, po několika stanicích si uvědomíte, že slyšíte zvláštní zvuk, jako by někdo poblíž vás převážel papouška. Jenomže ty podivné „kdákavé“ zvuky vydává ten muž a přitom se divně kroutí. Byl viděn, jak vytáhlo sáček se semínky, zuby jej roztrhl a jal se je „po kuřecím“ klovat.

Závěr

Předestřel jsem zde průřez pražskými legendami. Zmínil jsem jich zde zhruba 35. Některé jsem záměrně vynechal, protože se mi je nepodařilo lokalizovat nebo jsou příliš rozšířené. Jak jsme se mohli přesvědčit, moderní folklor v Praze má bohatou základnu. Svá specifika mají i místa, na kterých se příběhy odehrávají. V centru Prahy jsou lokalizovány zejména příhody (Drogová dealerka, Pankáč má žízeň, Bunkry na I.P. Pavlova...), které se mohly udát fakticky kdekoliv, ale pro aby byly více poutavé, mají vypravěči sklon situovat je na známá a frekventovaná místa ve středu Prahy. Na kraji Prahy jsou pak situovány legendy lokálního významu spojené s konkrétním místem, které se mohou zakládat na skutečné události. Tyto legendy pak kolují v poměrně malém, geograficky limitovaném, sociálním okruhu. Typickým příkladem je Saďák a Viadukt).

Jasná vazba na tradiční folklor je zřejmá z popisů různých zvláštních osob, které můžete v Praze potkat (Muž s havranem, Volá Londýn, Rybář) místo vodníka a rytíře. Pověsti a

pověry o Židovském městě nahradily pověsti o Žižkově (Cihla) a cizincích (Sperma v kebabu). Humorné příběhy (Párek, Nemáte křidu?, Pankáč má žízeň) jsou typickým příkladem „švejkovské“ české povahy (můžeme-li o něčem, jako je „česká povaha“ vůbec hovořit).

Legendy, zvláště ty novodobé, často sklouzávají jiných žánrů. V našem případě je to anekdota, což bohužel ubírá jakékoliv snaze o jejich rozbor na akademické serióznosti. Ač se mi nakonec se mi nepodařilo vypsát všechny mně známé urban legend, které mají alespoň nějakou souvislost s Prahou a pořádně je okomentovat, stále jsem přesvědčen o sociologické relevanci této stati. Čas, který jsem mohl práci věnovat a její rozsah, byl využit dostatečně.

Zdroje

Janeček, Petr. *Černá sanitka a jiné děsivé příběhy*. Praha: Plot, 2006.

<http://www.nyx.cz>

<http://www.ceskatelevize.cz/program/port/clanek132/>

<http://mongolbloguje.blogspot.com/2007/04/vnej-tulk-po-praze-lid-z-druhho-behu.html>

Informátoři z řad známých